

Първият Закон за горите

Известно е, че в новоосвободена България до 1883 г. в горското законодателство в сила е турският Закон за горите от 1870 година. Смята се от изследователите, че преобладаващата държавна собственост върху горите у нас се корени в спецификата на правните норми, действащи в Османската империя преди Освобождението, и те се явяват изходна база при приемането на нормативната уредба за горите в новата българска държава.

Първият Закон за горите е приет през 1883 г., публикуван е в бр. 2 от 10 януари на „Държавен вестник“ – издание, навлязло към датата на отпечатването на закона в своята шеста годишнина.

В този първи горски закон в раздел „Общи разпореджения“ в чл. 1 се установява собствеността на горите в Княжество България, като категориите им са три – държавни, общински и частни. Държавните са „ония, които не принадлежат ни на общини, ни на частни лица“, общинските са „ония, които от старо време са били определени на известни общини, сиреч град, село или колиби, за да бере населението дърва за топление и за други свои нужди“, и частните гори са определени като „ония, които принадлежат на частни лица или на обществени учреждения като: църкви, джамии, манастири, училища, болници и др.“. Това деление присъства и в турския Закон за горите, с изключение на текста, че всички частни гори са собственост на султана, а отделни лица имат само право на ползване и владение.

В чл. 5 от този раздел е указано, че всички стопани на гори трябва да „поставят нуждното число хора да ги вардят и отгледват“, като е уточнено, че „съхранението и отгледването на горите се намират под надзора на горското управление“.

Повелята на чл. 6 е, че всяка община е длъжна да отглежда и да поддържа в добро състояние гора не по-малко „от 1/40 част от цялото количество на работните и неработните земи“. Нещо повече – общините, които нямат гори или са много малко, са „длъжни да насадят, по указание на горското управление, нова гора в разстояние на десет години от издаването на този закон, като посяват всяка година по една десета част от пространството, което е определено за посаждане“. Същото се предписва и за тези, които притежават над 500 дюлюма земя (*бел. ред.* – мярка за земна повърхност, равна на 919.3 м², почти един декар).

Няколко члена от Закона уреждат създаването при всяко селско училище на разсадна градина – пепинера, която под ръководството на учители и надзора на училищния инспектор учениците да поддържат.

В Общите разпоредби, които съдържат 17 члена, са указани още правата на частните стопани на гори, които са неограничени относно експлоатацията, продажбата, подаряването им, но съобразени с този Закон, докато общините и религиозните институции нямат право да ги отчуждават. Разбираме още, че никой няма право без позволение на Министерството на финансите да изкоренява гора, без значение на

собствеността ѝ. Строг е чл. 14, който посочва, че горите, разположени на стръмни склонове и по бърдата, и тези, които опазват земята „от измиване и завличане от пороите“ и „от планински сняг и камените“, не се „изкореняват никога“.

Девет члена – от чл. 18 до чл. 26, с наименованието на раздела „Отгледването на горите“, са посветени на стопанисването на горите. В „изправно състояние“ трябва да се поддържат държавните и общинските гори, като не е указано това за частните имоти. „Изправността“ се състои в почистването на падналиите дървета, счупените и гнилите клони, от които се размножават насекомни вредители, да се разреждат гъстите насаждения. Границите на местата, в които ще се извършва сеч, се определят от горското управление за държавните гори и от общинските съвети „в присъствието на горски чиновник“ – за общинските. Забранява се паленето на огън в горите, независимо от категорията (собствеността) им, а само на безопасни места, и в случай на нарушение в чл. 63 е предвидено наказание. Интересно е указанието „при сечене на дървета трябва да се употребяват остри сечива, освен това дървото трябва да се отсича наравно със земята“. „Запретено“ е, както пише в чл. 22, пускането на добитъка на паша в младите гори, докато в старите е разрешено с условие да се взимат мерки за недопускането на животните в младияците. Обособяването на пасищата в „недораслите гори“, т.е. младите, може да става само с разрешение на Финансовото министерство. За пашуването в горите се заплаща „право“, определено от окръжния управител, лесничей и финансовия чиновник. Предписано е „на входа на главните държавни гори правителството построява колиби, в които се помещават горските стражари, а за общинските – общината“.

От чл. 27 до чл. 42 следват законовите постановки за експлоатацията. Разделът „Експлоатиране на горите“ започва с три начина за отглеждане и сечене на горите по реда на чл. 27. Младите гори, които служат за добив на дърва за горене и които се възобновяват от издънки, се „секат от 15 – 30 години“ (*бел. ред.* – разбираме от – до). Старите гори, които се подновяват чрез изкуствено залесяване или естествено сеене на семена от околните неотсечени дървета, подлежат на сеч „от 9 до 150 години нагоре“. Уточнено е още, че за „средните гори се считат ония, в които се сливат горните два способа за подновяване на гората“, или в периода на всяко 15-годишно отсичане в тях се оставят част от дървета, които „да растат и да служат за строителен материал“.

Интересна е забележката към чл. 27, която гласи, че добивът на дървесината на Дунавските острови, притежание на Българската държава, „могат да се секат всеки три години и според тяхното пространство, те се изсичат извъднаж (*бел. ред.* – наведнъж) и се оставят после в разстояние на три години да растат отново или се разподелят на участъци“.

За частните стопани разпореджането с горите им е

Указъ

№ 1170.

НИЙ АЛЕКСАНДРЪ I.

Съ Божия милостъ и народната воля
Князь на България

Прогласяваме:

I. Народното Събрание прие, Ний утвърдихме
и утвърждаваме слѣдующийтъ

Законъ за горитѣ.

Общи распорѣждания.

Чл. 1. Горитѣ въ Княжеството се дѣлятъ на
три категории:

- а) държавни;
- б) общински, и
- в) частни.

Чл. 2. Държавни гори сѣ ония, които не при-
надлежатъ ни на общини ни на частни лица.

Чл. 3. Общински гори сѣ ония, които отъ

свободно, но при добива трябва да се опазят „потреб-
ните дърва (бел. ред. – дървета) и издънки за семе“.

За общините е указано изрично ползването да става
на участъци, като в тях гората да може да се възстано-
ви чак до следващото влизане за материали и дърва.

Чл. 30 посочва, че държавните гори трябва да се
експлоатират така, „както е изгодно на съкровището“
(бел. ред. – става въпрос за постъпления в държавна-
та хазна), но винаги да се има предвид „да не се огол-
ва страната от гори“.

Когато се предвижда експлоатацията на горите в
големи размери, е предвидено тя да се дава на търг
по установените за това правила. На Министерството
на финансите е вменено да разрешава на общините,
които нямат своя собственост и се намират в близост
до държавните гори, в тях да „берат дърва, да правят
въглища и да сечат материал за своя потреба и за
продаване срещу установена такса“. От общинските
гори е разрешена сеч само на членовете на ония об-
щини, които имат такава собственост, но на никого
не се разрешава това да става без писменото позволе-
ние на кмета.

Законът урежда и момента, който днес бихме на-
рекли социален, като чл. 33 дава разрешение на сир-
омашките семейства, които нямат свой добитък, да

добиват от държавните и общинските гори
сухи или да сечат сурови дървета за дома-
кинските си нужди, забележете – „колкото
могат да носят на гърб, без да плащат дажд-
ие и такса“ (даждие – данък). Друг такъв
социален елемент се съдържа в чл. 35, кой-
то гласи: „Позволява се на преселенците
да сечат от държавните гори нужния мате-
риал за построяние на жилищата им и дър-
ва за горение даром, догде се обстановят“
(бел. ред. – установят). Позволениято се
издава от окръжния управител. „Даром“ от
държавните гори се разрешава добивът на
дървения строителен материал за църкви,
джамии, мостове на главни пътища и дори
за изграждане на общински кладенци.
Разрешава отново окръжният управител,
който обаче трябва да уведоми Финансово-
то министерство „немедленно“.

Свободен достъп до държавните и част-
ните гори е позволен за бране на гъби,
плодове, сухи листа, с уточнение „и
смадлика (съгласно със Закона за смад-
ликата)“.

Определено е и времето за отсичане на
дърветата. На „постоянно зелените“ това
може да се извършва през цялата година,
а за дърветата „листието на които опадат
зимно време, се започва от 15-ий септем-
ври и се свършва на 15-й априлия“. До
тази дата целият отсечен материал трябва
да бъде изнесен извън гората. Забележка-
та на чл. 39 гласи, че за високопланински-
те гори датите не важат и е позволен доби-
вът и извън тях. Като извънредни случаи
за позволената сеч извън указаните дати
се посочват пострадалите от пожар насаж-
дения, а материалът да е предназначен
„за съборени воденици от наводнения“ и
за земеделските сечива.

Брането на листната маса за храна на добитъка се
разрешава през август, с позволение на съответната ад-
министративна власт и министерските „наставления“.

Пет точки съдържа чл. 41, който дава указания за
правилната сеч на дърветата. Дървото да се повали
натам, където няма млади дървета, които могат да бъ-
дат повредени, като стъблата и клоните се изнасят на
открити места в гората, старите изгнили дървета да се
изкореняват, да не се белят корите на стоящите дър-
вета и да не се отсичат само връхните им части, като
за тези деяния е предвидено наказание в съответния
член на раздел „Наказания“, най-правите и най-хуба-
вите дървета – от 8 до 10 на всеки уврат (1 уврат е бли-
зо 2.5 дка), да се оставят за сянка и за семе и да не се
повреждат „издънките на дърветата“.

Последният член от раздела указва начина и лица-
та за маркиране на дърветата за сеч – „стражарите за-
едно с кмета за общинските гори и с лесника за дър-
жавните забелязват с един чук дърветата за строение,
които могат да се отсекаат“.

В следващия брой ще ви запознаем с останали-
те членове на нашия първи Закон за горите, които
включват управлението, данъците и наказанията при
нарушения на закона.

(Следва)